

Tečaj III. V četrtek 18. mal. travna (aprila) 1850. **List 16.**

Večerno solnce.

(Stojanova pesem iz Drobotinc 1846.)

Kak lepo se solnce ozira,
Zahaja in jemlje slovo,
Po hribih še žarke opira,
Skoraj zapustilo nas bo,

Za gore visoke se skriva,
Se malo poluka nazaj,
Kak v senci dolina počiva,
Kak z mrakom odeva se gaj!

Vse spravlja se mirno počivat,
Potihnejo trudno stvari,
Počitka potrebnega vživat,
Tud' otrok pohlevno zaspí.

Oh solnce, ti naše veselje!
Prisijaj nam jutri lepo,
Boš serca ogrevalo želje,
Veselo nam jutri spet bo.

Posebna ljubezen do bližnjega.

Merzejl je francosko mesto ob morju z loko, kjer ladije nakladajo, na ktere velike hudodelnike v kazen storjenega hudodelstva kujejo. Vedno se vidi veliko takih nesrečnikov, ki so si sicer nadloge sami krivi, ki so pa vendar milovanja vredni.

Ljudomili duhoven po imenu Vincenci Pav-

lan pride nekega dne k loki, da bi te nesrečnike vidil. Mladega, komaj 26 let starega človeka, ki je bil tudi za sužnika na ladijo prikovan, če ravno ni bil tako zloben viditi, se mu oči posebno primejo. Revni sužnik je bil namreč bolj vljudnega, prijaznega obličja od drugih pajdašev, in grenke srage so mu lica rosile.

Duhoven se mu približa in ga milo nagovori: „Prijatelj! zakaj se jočeš? Ali ti morem pomagati? Veliko ti sicer ne morem; ali kolikor je v moji moči, iz serca rad. Povej, prosim te.“

Sužnik. Serčna hvala, prečastiti gospod! Ne prosim Vas denarja, zadosti ga imam, si revno življenje ohraniti; oh! živež za nesrečnega se prav zlahko (cenó) dobí. — Za moj živež me ne skerbí.

Duhoven. Prijatelj! govori odkritoserčno z mano; povej mi, kaj ti serce teži, jaz hočem tvoje terpljenje s tabo čutiti, s tabo deliti; morebiti, da ti bode s tim žalost polajšana.

Sužnik. Gospod! Vaše milovanje do mene zasluži res vse moje zaupanje. Vse Vam hočem povedati. Jaz sim sin bogatega očeta, ki me je le dobrega učil, in mi lepe izgledе dajal; ali malopridni tovarši so me v mnoge hudobije zapeljali. Nekega dne gremo na ljudsko divjačine streljat. Hlapci gospodarja, čigar je bilo polje, nam hočejo to vbrani. Mi jih zato tako zmlatimo, da je eden komaj živ ostal. Mene so zaperli, izpraševali in poslednjič za šest let na sužensko ladijo obsodili. Ze štiri leta terpim to sramotno kazen. Moja rodovina je po meni nesrečna nastala; zakaj naše premoženje je prišlo vsled prave k nič, in moj oče je prevelike žalosti čez me vmerl. — Pa kar me bo prisililo obupati, je to, da sim ravno soznal, da so tudi moji otročiči in moja žena v nevarnosti, prevelike žalosti in revšine poginuti.

Duhoven. Ti si grešil; ali zares si nesrečen. Doklej bo še tvoja kazen terpela?

Sužnik. Še dve leti, gospod! Oh, tako dolgo kot dve stoletji mi ne bode te minule. O, jaz ne bodem nji konca nikakor doživel! Revna moja žena! drobní moji otročički! kaj bode z vami?

Duhoven. Povej mi, ko bi se vtegnul kdo ponuditi, tvoje mesto prevzeti, tvoja dela opravljati, se v tvoje železje zakovati dati, ali bi te izpustili?

Sužnik. Da, gospod! pri tej priči; ali kje je človek, ki bi hotel po nedolžnem toliko revščino, toliko sramoto terpeti! — —

Duhoven ga ne posluša dalje, temuč teče na ravnost k zapovedniku ladije in reče:

„Spoštovani gospod! izpustite tega mladega človeka; dajte mu železje sneti. Náte moje roke in noge, mene je volja ga nositi, namesto njega dve leti kazen terpeti.“

Zapovednik se začudi in ga odgovarja; ali duhoven mu vse prereče in pristavi: „Mladi mož bode svoji ženi in svojim otročičem v veliko korist; jaz pa sim sam, in dve leti bodete kmalo pretekle.“ Zapovednik mu zverši prošnjo. Mlademu sužniku verige razkujejo, duhovna v nje zakujejo.

Oproščeni sužnik pade prevelikega veselja pred svojega dobrotnika na kolena, poljubuje njegove noge in jih moči s solzami hvaležnosti. Potem teče na dom k svoji ženi in otročičem. — Miloserčni duhoven pa je ostal dve leti na suženski ladii, se skrival, kolikor je mogel, očém radovednežev, ki bi ga bili radi vidili, je težko veslal in druga težka opravila tako voljno opravljal, da je bil vsim drugim sužnim v izgled poterpežljivosti. Jih je tolažil, prijazno učil, in veliko naj hujših hudodelcev pripravil, da so svoje pregrehe obžalovali in spet pot čednosti nastopili. — J. Navratil.

Pes izda morivca.

Na Angleškem se je naključila nekđaj tale resnična dogodba: Neki mož gre po svojih opravilih ob gostem gojzdu. Spremlja ga zvest velik koder.*) Pes se kmalo zgubi in čez ne dolgo ga gospod sliši silno močno lajati. Dozdeva se mu, da se je gotovo kaj posebnega pripetilo, in

*) Koder je runjast ali runjav pes, t. j. dolge dlake (Pudel).

da bi se bolj natanko prepričal, gre sam gledat. Pasji glas ga pripelje k grozoviti reči. Vidi namreč mlado deklino vso kervavo na tleh ležati, ktero koder neprenehoma oha. Strah in žalost moža do serca ganeta, skoči s konja, hiti k dekletu, ako bo mogoče, mu še pomagati. Ali prestrašeni mož jo vidi revico na persih vso razbodeno. Zdihovaje se zopet na pot poda misleč, če morivca dobi, ga urno sodni gosposki izročiti.

Še ni dve sto korakov naredil, ko zasliši glas nekega na pomoč klicajočega. Oberne se in vidi svojega psa, ki je bil nekega mladega človeka na tla vergel in raztergati hotel. Mož kliče psa, kateri se pa še ne ozre, akoravno ga je sicer rad bogal. Gre bliže in le siloma zamore mladega človeka gotove smerti po divjem psu rešiti. Bil je že ves razstergan, teče mu iz vratú hudo kerv, strahú ves omamljen se komaj zavé. Spravi ga na noge, zaveže mu rane, obljubi mu, ga s svojimi stroški ozdraviti, in ga pelje v prvo kerčmo bližnje vasi. Čudno in čudno se gospodu zdi, da je pes, ki sicer ni nikoli nobenemu človeku nič žalega storil, tako nagloma zdaj obdivjal. In še po poti je bilo opraviti, psu vhraniti, da ga ni zopet popadel, ki ga je zmeraj renčaje nasledoval.

Ko prideta v kerčmo, popraša mož berž po zdravniku. Pravijo da ni ravno v tej vasi nobenega. Mož reče, da gre po zdravnika, in kerčmarju priporoči, dobro na ranjenega paziti.

Še pol ure ni preteklo, ko že nazaj pride z županom in več briči. Pripelje jih v stanico k ranjenemu. Kaj debelo se župan in ranjeni pogledata. „Pa saj ne mislite, gospod! pravi župan, da bi tega, ki je moj sosed in prijatelj, kakor hudobneža zapreti dal. Poznam ga pravičnega in poštenega.“ — „Se motite, župan! In ko bi bil vaš brat, tožim ga krivega moritve v unem gojzdu, po katerem pridem. Župan! storite kar je vašega.“ —

Naj si mislimo, kako je bilo sedaj ranjenemu pri sercu. Strah in groza ga obleti, mraz in vročina ga spreleti, ne mora se več po koncu deržati. Ga slečejo in v poste-

ljo nesó. Kakor bi trenil, skoči pes na njegovo suknjo, oha in berska po žepih, kar se vsim pričujočim kaj čudno zdi. Mož vendar v žep pošlata in kaj izvleče? — Kervavo ruto, v kateri je bil nož zavit. Poda vse to županu. To pogledati župan obledi in zavpije: „Bog in sveti križ božji, to je ruta moje ljube hčere; pa saj nisi bil ti tako ostuden in nevsmiljen jo vmoriti! Da, zdaj se spomnim, pravil sim ti sinoč, da bo sto goldinarjev kakor dans v bližnjo grajšino nesla. Popraša še župan moža, kolika da je mertva deklina bila, in ravno tako jo popiše, da ni bilo clo nič dvomiti. Da bi se pa resnice popolnoma prepričal še preišče mož žepe in — najde denar. —

Vklenjenega po vasi skoraj vsim znanega peljejo pred sodnika, kjer vse obstane, in še sam sebi reče, da je to božje delo, da ima vsako hudobno djanje že za petami kazen, ktera je tudi njega doletela. *Nace Dolinar.*

Kako Indijani dabre lové.

Daber, tudi bobber imenovan, grozno hitro pozná, če se mu kateri človek bliža, in zato ga je težko vjeti ali vstreliti. Kakor hitro začuti, da se kdo njegovi hiši bliža, skoči v vodo, in pod vodo ali na drugo stran vode, ali pa kam daleč plava, in se skriva tako dolgo, da nevarnost mine. Preden v vodo zbeži, vselej močno zakriči, da tudi vsi njegovi sosodje nevarnost spoznajo in zbežé.

Toraj Indijani dabre raji lové, kakor streljajo. Zdajnji Indijani imajo skoraj sploh železne pasti, v ktere vabijo denejo, in jih z močnim žganim vinom, ali s kako dišečo vodo pokropé, da jih dabri že od daleč zaduhajo.

Kadar vode, per katerih dabri prebivajo, premerznejo, si pri kraju vode luknjo pod led naredé, skozi ktero ob času nevarnosti v vodo zbežé. Indijani toraj tudi nekoliko od tistega kraja, kjer dabri svoje hiše imajo, nekoliko lukenj skozi led naredé. Potem gredo proč, in čakajo, da dabri zopet v svoje hiše nazaj pridejo. Zdaj Indijani k dabrovim hišam gredó, dabri po navadi pod led

zbežé, in Indijani se s koli k vsim luknjam na led vstopijo. Ker dabri ne morejo prav dolgo časa pod vodo živeti, si poiščejo lukenj, da se oddahnejo. Kadar pa kateri glavo izpod vode prikaže, ga precej Indijan, ki je zraven luknje, s kolom vbije in iz vode potegne.

Mostni čolni za vojsko.

Vojšaki imajo za vojsko nalašč narejene čolne, iz katerih lahko v kaj kratkem času most naredijo in na uno stran vode dospejo. Zato se veli takim čolnom mostni čolni. *) Zbiti so iz desák lahkega lesa, da laglje več na sebi deržijo, in so zvonaj in znotraj dobro posmoljeni, da ne more voda v nje. Visoki so po pol seznja, široki po seznju in čéz, eni čveterovoglati, eni pa na zadnjem koncu voglati, na prvem navadne podobe. Na vozovih, za to pripravno narejenih jih v vojski sabo vozijo. Kedar ni v kakem kraju mosta prek vode, nagloma vojaški mostarji **) take čolne po vodi razpoložijo, vštric po teku vode postavijo in spnejo. V desetih trenutkih nato je most že gotov; zakaj vsak vé že popred, kaj mu je v roke vzeti. Eni postavljajo ročno bervna po čolnih poprek, eni pa deske po bervnih, da čolne pokrijejo. Po takem mostu ne gredo le pešci, ampak tudi konjiki s konji in težkim orožjem vred na drugo stran vode. Most je samo na štirih krajih pripet, na vsaki strani vode na dveh. Če je sovražnik preblizo, da ne morejo mosta razdreti, ga pa zažgó, da ne more sovražnik za njimi. Naši Ljubljanski bravci so lahko take čolne preteklo saboto in nedeljo na „národnem tergu“ vidili, ktere so na Laško peljali.

Peto pismo.

Sestrica piše sestrici, da so mati zboleli.

Ljuba sestrica!

Ko si danes teden za nekoliko dni k naši premili gospej tetki v Ljubljano odhajala, sim serčno želela, da

*) Pontons, Brückenschiffe, **) Pontoneurs, Brückenbauer.

bi se *Ti* pri njih ravno tako dobro imela in kratkočasila, kakor sim se jaz lani. Ali človek obrača, *Bog* pa oberne. Nekaj žalostnega *Ti* moram sporočiti; vendar se nikar preveč ne prestraši. Vsi smo žalostni, pa pomagati ne moremo. *Bog* bo pomagal! — Naša ljuba mati so nam zboleli. — V nedeljo iz cerkve pridšim je jelo slabeti, in kmalo potem so se morali vleči. — Zdravnik je sicer rekel, da zdaj ni še tako nevarno, vendar ko bi se bolezen kmalo ne odpravila, bi znalo slabeje biti. — Vsi smo silno klaverni, nobenemu se nič ne poljubi, nobeden družega ne želi, kot da bi nam ljuba mamica zopet ozdraveli in vstali. Pridi, pridi, ljuba sestrice, berš ko moreš, bolni materi bode to gotovo všeč, in jim se vlegne kaj k zdravju pomagati. — Ker te preserčno pozdravim in v duhu objamem, gospej telki pa spodobno roke poljubim, pristavim poslednjič, da *Te* vsi težko težko čakamo, posebno pa

Tvoja

žalostna sestrice

Nežica,

V Podbrezjah 18. malege travna 1850.

(6. sledi.)

Kratka slovnica slovenskega jezika.

§. 1. Od spremembe glasov.

Nektere soglasnice so si v rodu in se toraj rade vzajemno spreminjajo; n. p. (beri na priliko:)

c v *č*: serce, serčno; ptica, ptičje.

d „ *j*: roditi, rojen; vadim, vaju.

g „ *ž*: rog, rožen; kuga, kužen.

h „ *š*: duh, duša; prah, prašen.

k „ *č*: roka, ročen; jokam, jočem.

s „ *š*: nosim, noša; obesim, obešen.

t „ *č*: metati, mečem; ropot, ropočem.

z „ *ž*: kazati, kažem; mazati, mažem.

sk { v { *šč*: iskati, iščem,
st } „ { *šč*: pustiti, puščati.

<i>gs</i>) pred k in t v š	: terg, terško	namesto: tergsko.
<i>hs</i>		: Lah, Laško	„ : Laško.
<i>ks</i>		: človek, človeštvo	„ : človekstvo.
<i>ts</i>		: Horvat, Horvaško	„ : Horvatsko.
<i>cs</i>		: polič, poliško	„ : poliško.
<i>čs</i>		: devica, devištvo	„ : devicstvo.
<i>zs</i>		: Anglez, Angleško	„ : Anglezsko. *)
<i>šs</i>		: mož, moško	„ : možsko.

Pazka. Zavoljo lepoglasja so že stari Slovenci spreminjali v nekterih sklonih pred e ali i *g* v *z*, *k* v *c*, i. t. d., kar se na Slovenskem še sliši; n. p. družega, tacega, družih, tacih, v roci, travnici, vojaci i. t. d. namesto: drugega, takega, drugih, takih, v roki, travniki, vojaki i. t. d.

Tudi se v govorjenju pred *c*, *f*, *h*, *k*, *p*, *s* in *t* namesto *z* sliši *s*; n. p. s cunjo, s fantom, s hlapom i. t. d. namesto: z cunjo, z fantom, z hlapom i. t. d. Eni spolnujejo to tudi v pisanju, eni ne. (Tako pišejo eni po ušesu n. p: teško, eni pa po izpeljavi: težko. Ako namreč besedo nategneš, slišiš *š*: težák. Več od tega v pravopisju.)

Tudi glasnice se rade spreminjajo.

1. *e* v *o*, *a*, *i*: tečem = točim, prinesem = prinašam, berem = zbiram.
2. *i* v *o*, *a*: pijem = napojim = napajam.
3. *o* v *a*, *u*: obhodim, obhajam, kupovati, kupujem.

Zastavica.

Kteri dan v letu je naj dalji? —

Tisti, ki ima naj krajšo noc.

Slovensko-ilirski slovník.

<i>Cérkev</i> , cèrkva.	<i>Cesarstvo</i> , carevina.
<i>Cèrkniti</i> , cèrknuti.	<i>Cèsta</i> , cesta, put, drum.
<i>Cerkóven</i> , <i>cerkvén</i> , cerkòvan, cèrkven.	<i>Cév</i> , cèv.
<i>Cèsar</i> , car, cèsar.	<i>Cigan</i> , eigan.
<i>Cesarica</i> , cária, cesária.	<i>Cigániti</i> , cigániti.
<i>Cesarjev</i> , cárov, cesárov.	<i>Cikati</i> , cikati.
<i>Cèsarški</i> , carski, cesárski.	<i>Cikniti</i> , cikniti.
	<i>Cimbale</i> , cimbale (?)

*) Vendar se govori: Francosko ali Francozovsko, ne Francosko.